

«شهروند» به دنبال پاسخ یک پرسش: چرا سالروز درگذشت شهریار روز شعر و ادب فارسی شد؟

درخشان‌ترین ستاره آسمان ادب ایران؟!‌

← از ملک‌الشعراى بهار، عارف قزوینی، فروغ فرخزاد، پروین اعتصامی، نیما یوشیج، مهدی اخوان ثالث و فریدون مشیری تا سهراب سپهری، حسین منزوی، احمد شاملو، سیمین بهبهانی، شهریار و امیرهُوشنگ ابتهاج؛ کدام سزاور انتخاب به‌عنوان نماد شعر و ادب این سرزمین هستند؟

📌 **«شهروند»** دیروز در ایران روز ملی شعر و ادب فارسی بود. رویدادی مصادف با سالروز درگذشت شهریار -که به‌عنوان بزرگ‌ترین شاعر تاریخ معاصر ایران شناخته می‌شود- که با تصویب شورای‌عالی انقلاب فرهنگی بدین نام نامیده شده است. این نام‌گذاری اما از همان نخستین سال با اعتراضات و انتقادهایی مواجه بوده و بسیاری قائل بر این بودند که باید این مناسبت در ارتباط با تولد یا درگذشت شاعری دیگر- و تأثیرگذارتر- نام گیرد. به‌خصوص که مهم‌ترین اثر و به‌عبارت بهتر دستاورد بزرگ شهریار در دوران شاعری‌اش منظومه «حیدریابایه سلام» یا همان «سلام به حیدریابا» است که خود به زبان فارسی سروده نشده و اصلا از شاهکارهای ادبیات ترکی آذربایجانی است و همین هم وجه تسمیه درگذشت شهریار به روز ملی ادب فارسی را با پرسش‌ها و تردیدهایی مواجه می‌کند.در ادامه مطلب سعی شده به پاسخ این پرسش دست یابیم که آیا انتخاب سالروز درگذشت شهریار به‌عنوان روز ادب فارسی انتخاب درستی بوده و اگر نه، چنین مناسبتی در ارتباط با کدام شاعر معاصر می‌توانست منطق داشته باشد؟

می‌گویند پیشنهاد انتخاب سالروز درگذشت شهریار به‌عنوان روز ملی شعر و ادب فارسی از سوی علی‌اصغر شاعر دوست -نماینده سابق تبریز در مجلس و یکی از دیپلمات‌های سابق کشور در آسیای میانه- بوده. پیشنهاد و انتخابی که از همان ابتدا در میان شماری از اهالی ادب به واسطه شائبه‌هایی درباره برخی از جنبه‌های فعالیت سیاسی شهریار در سال‌های اول انقلاب انتقادات و اعتراضاتی را موجب شد. علی‌اصغر شاعر دوست اما گفته که هنگام پیشنهاد شهریار کمترین نگاهی به فعالیت و دیدگاه‌های سیاسی این شاعر نداشته است. به‌گفته‌این مقام سیاسی؛ «ما تا زمان طرح و تصویب این پیشنهاد، هیچ روزی را به‌عنوان روز شعر و ادب در تقویم کشور نداشتیم و این در حالی است که شعر همواره از نگاه ما ایرانیان عالی‌ترین و ناب‌ترین صورتی بوده که در هنر مجال بروز می‌یابد. در واقع، کمتر ملتی در جهان این همه به شعر پرداخته و گنجینه‌ای به این غنا و ارزش و عظمت به ارث گذاشته است. در حقیقت، در تمام تاریخ، شعر همزاد تاریخی ما بوده. ولی با این حال، به‌رغم وجود نام‌های بزرگانی از قبیل فردوسی، حافظ، سعدی و عطار در تقویم، توجهی به بزرگداشت شعر معاصر ایران نشده بود. انگیزه من یادآوری این نقص بود و مدت‌ها بود در این اندیشه بودم که در مناسبتی باید به شعر معاصر و شاعران توانایی که در دوران ما زندگی می‌کنند نیز توجه شود.»

چراشهریار!؟

اینکه چرا باید از میان شاعران نام‌آور بسیاری که داریم، قرعه به نام شهریار بنشیند، موضوع دیگری است که باید مورد اشاره و پرداخت قرار گیرد. علی‌اصغر شاعر دوست معتقد است: «در تاریخ ادبیات هر سرزمین، شاعران و نویسندگان زیادی نیستند که چون ستون‌های استوار، آسمان آن سرزمین را بر سر انبوه شاعران و نویسندگان دیگر نگاه می‌دارند. چنین نوابغی هر چند سده یک‌بار ظهور می‌کنند. ما از این بزرگان شاعرانی چون فردوسی، نظامی، خاقانی، مولوی، حافظ، سعدی و صائب را داریم که از ارکان شعر ما هستند. اما در این انتخاب و پیشنهاد، من به معاصر بودن شاعر توجه داشتم. یعنی شاعر مورد نظر باید مناسبتی با دوران ما می‌داشت. بگذریم از اینکه گاهی هم این مناسبت باهر یک از شعراى متقدم گذشته بحث برانگیز بود، همان پیش‌بینی که بعد از تصویب این موضوع در حکیم ابوالقاسم فرُدوسی مطرح بود. عده‌ای معتقد بودند مناسبت شعر و ادب فارسی باید در پیوند با حکیم ابوالقاسم فرُدوسی باشد و عده‌ای از منتقدان نیز به حافظ یا سعدی اشاره می‌کردند. برخی هم به مولوی و هرکدام نیز استدلال‌هایی داشتند. من اما نگاهم به شاعر بزرگی از شاعران هم‌روزگار بود؛ استاد سیدمحمد حسین شهریار که به‌گوهای بسیاری از منتقدان و محققان برجسته، درخشان‌ترین چهره شعر معاصر ایران است.»

امتیازات شهریار

ابراهیم اقبالی، شاعر تبریزی و استاد دانشگاهی که افتخار شاگردی و همنشینی با استاد شهریار را داشته است، گفت: «در مورد آثار استاد شهریار فعلیتی روشمند انجام نشده و برای همین است که برای بسیاری از مردم این سوال پیش آمده که چرا در بین شاعرانی چون فردوسی، حافظ، سعدی و بسیاری دیگر، سالروز درگذشت سیدمحمدحسین بهجت تبریزی به‌عنوان روز ملی شعر و ادب انتخاب شده است. اما حقیقت این است که شهریار امتیازات درخشانی نسبت به دیگر شاعران دارد که می‌توان دوزبانه بودن وی را از اصلی‌ترین این امتیازات برشمرد. این امر مهم، عامل وحدت ملی است. شاعری آذری‌زبان که منظومه «حیدریابایه سلام» را به آن فصاحت و فخامت آفریده از اقیانوس ادب فارسی نیز غافل نبوده و جریان‌ساز می‌شود.»

استاد سیدعلی موسوی گرمارودی به جنبه‌هایی دیگری از ارزش و اهمیت شهریار اشاره کرده است. این شاعر نامدار یا یادآوری جایگاه و مقام والای شهریار در ادب فارسی گفت: «غزل شهریار در عین قرارگرفتن در رزانه غزل حافظ، به زبان امروز سروده شده و او توانست بسیاری از اصطلاحات روزمره کوچک و بازار را که برای مردم، شکلی کاربردی داشته و دارد، وارد فضای غزل کند. او در اشعاری که برای امام علی(ع) سروده نیز سرآمد است و به همین دلیل شاید هیچ شعر معاصرى به اندازه غزل «علی ای همای رحمت تو چه آیتی خدا را» در ذهن مردم ایران جای نداشته باشد. شهریار در سایر آثارش و خصوصاً حیدریابا بسیاری از آداب و رسوم ایرانی‌ها را نیز ثبت و ضبط کرده و در عین زیبایی و سادگی به شعر درآورده است.» این شاعر و ادیب جایگاه ملی شهریار را نیز با ذکر یک خاطره یادآوری کرد: «زمانی که استاد شهریار از دنیا رفتند، تعدادی از معاریف صنوف مختلف علمی و فرهنگی با هواپیمایی که پیکر ایشان را منتقل می‌کرد، به تبریز آمدند و من هم در این هواپیما بودم. وقتی هواپیما به زمین نشست، یک یگان نظامی در استقبال از پیکر ایشان صف کشیده بود. فرمانده یگان با شمشیری که در دست

داشت، مقابل پیکر قرار گرفت و درحالی‌که به پهنای صورت اشک می‌ریخت، به شهریار سخن خوشامد گفت. فردای آن روز در تبریز تشییع شکوهمندی برگزار شد و من در این مراسم سخنرانی کردم؛ سخنرانی‌ای که به پرستمتع‌ترین سخنرانی عمر من تاکنون تبدیل شد.»

دستاوردهای شهریار

محمدرضا شفیعی کدکنی درباره شهریار عقیده دارد که راز بزرگی و توفیق شهریار نزدیک شدن این شاعر به جمال‌شناسی شعر حافظ با حفظ استقلال روحی خود اوست. به گفته استاد شفیعی کدکنی، «شهریار همه عمر عاشق حافظ بود. او در قرن اخیر یکی از دو، سه شاعری است که بیش از همه عاشق حافظ بود و دست‌کم هیچ شاعری به اندازه شهریار نتوانست این مایه ارادت به حافظ را به ما نشان دهد. بسیار طبیعی است که با این مایه ارادت به حافظ، بسیاری از غزل‌های شهریار به لحاظ وزن و قافیه، شبیه غزل‌های حافظ باشند، اما این امر به خودی خود شیفتگی واقعی او را به حافظ نشان نمی‌دهد. چه بسا شاعران دیگری هم دیوان حافظ را طابقاً بالنتعل جواب‌گویند که البته این کار به خودی خود نشانه‌ای از دل‌بستگی آن شاعران به حافظ نیست. شهریار اما در این بحث مقامی فراتر از دیگران دارد. شهریار با حفظ استقلال روحی خویش و با پاسداری از حال‌وهوای روحی خود توانست به جمال‌شناسی شعر حافظ نزدیک شود و راز توفیق او همین بود. اینکه در جایی می‌گوید «هرچه دارم همه از دولت حافظ دارم» ناظر به این امر است، نه ناظر به استقبال از غزل‌های حافظ که هر آدم دیگری هم اگر حوصله به خرج دهد از آن محروم نیست.»

مخالفان شهریار

انتخاب سالروز درگذشت شهریار به نام روز شعر و ادب فارسی با اینکه موافقان زیادی دارد که بر این باورند که «این انتخاب به واسطه اینکه ۲۷ کشور جهان به دلیل ساکن بودن ترک‌ها در آنها اعم از قبرس، یونان، آذربایجان، قرقیزستان و... به زبان ترکی سخن می‌گویند و شهریار حلقه واسط بین این کشورهاست، انتخابی قابل اعتناست و از سوی دیگر قدرت نظام جمهوری اسلامی را نشان می‌دهد که به اقوام و اقلیت‌ها و تمامی نواحی ایران توجه ویژه دارد»، مخالفانی نیز دارد که عقیده دارند شاعری چون نیما یوشیج به واسطه نقشی که در تاریخ شعر داشته، سزاواری به مراتب بیشتری برای انتخاب به‌عنوان سمبل شعر و ادب فارسی دارد.

فرزاد قائمی، شاعر و ادیب و عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد، معتقد است: «بدون تردید اگر بخواهیم روزی را برای شعر و ادب فارسی نام‌گذاری کنیم، باید این نام را از شاعری استخراج کرده باشیم که عملاً نماینده شعر فارسی باشد. شاید شهریار نماینده خوبی برای شاعران آذربایجانی معاصر ما یا یکی از شاعران شاخص معاصر باشد، اما بی شک نمی‌تواند نماینده شعر فارسی باشد.» پسندیده‌تر است برای نام‌گذاری روزی به این اهمیت، نام شاعر خاصی را بر آن نگذاریم و ربطی به رازدور، سالگرد و نام یک شاعر خاص معاصر یا کلاسیک نداشته باشد تا زمینه تعصبات را فراهم نکند، حساسیت‌برانگیز نباشد و ایجاد دودستگی و مخالفت هم نکند. از این منظر، باید بگویم که هرچند شهریار شاعر کوچکی نیست، اما بسیار شاعران بزرگ‌تر از او، مانند هوشنگ ابتهاج، شاملو و اخوان ثالث را در دوران معاصر داریم که در جمع آنها شهریار مقداری کوچک به‌نظر می‌رسد.»

حرف آخر

با این حال، بسیاری شهریار را باهر متر و معیاری ملی‌تر و مهم‌تر می‌دانند. مثلاً احسان انظاری، ادیب و منتقد ادبیات، نوشت: «از مشروطه بدین سو، ده‌ها شاعر بزرگ در آسمان تابناک ادبیات پارسی نورافشانی می‌کنند، از ملک‌الشعراى بهار، عارف قزوینی، فروغ فرخزاد، پروین اعتصامی، نیما یوشیج، مهدی اخوان ثالث و فریدون مشیری تا سهراب سپهری، حسین منزوی، احمد شاملو، سیمین بهبهانی و امیر هوشنگ ابتهاج. اینها هرکدام در گونه ادبی خود ستاره‌ای درخشان هستند، ولی در میان این ستارگان انتخاب شهریار به‌عنوان روز بزرگداشت شعر و ادب پارسی شایسته‌تر است؛ چون که شهریار هم شاعری است که از تداوم تاریخی و ادبی ادبیات فارسی حکایت می‌کند، هم شهریار به‌معنای واقعی کلمه شاعر ملت ایران است و همه مردم، او زندگی و سرگذشتش را می‌شناسند، هم ملی‌ترین شاعر معاصر ایران است و چندین و چند شعر درباره ایران و ایران دوستی دارد، هم یک شاعر دوزبانه است که می‌تواند نمادی از وحدت ملی به‌شمار آید، هم غزل‌سراست و هم اینکه در سرایش شعر نو و نیمایی هم مهارت دارد و آثار زیبایی در این زمینه خلق کرده است.»

چرا یادداشت

چراشهریار!؟

📌 **«محمدجعفر محمدزاده»** شعر و ادب فارسی تنها میراث ایرانیان یا پارسی‌گویان جهان نیست. شعر و ادب فارسی بر گردن فرهنگ و تمدن جهان حق بزرگی دارد و با طرح موضوعات مهم انسانی، میراث معنوی بشریت به حساب می‌آید. بیش از هزار سال است شاعران پارسی‌گو با همین زبانی که ما امروز با آن سخن می‌گوییم، توانسته‌اند اندیشمندان جهان را متوجه خود و فرهنگ ایرانی کنند. خیام باربعیادتش دیری است که اروپا و غرب را به اندیشه‌های فلسفی خود سرگرم کرده و مولانا در زمان حیاتش بخش عمده‌ای از تمرکز اندیشه‌ای روم شرقی را متوجه فکر و زبان خود کرد و جهان ادبیات و انسان‌شناسی هنوز هم در مثنوی معنوی و غزلیات او در جست‌وجوی معناست؛ و حافظ! و چه می‌دانیم که حافظ، جهان گوته را چگونه دگرگون کرد که او را برادر خود خواند؟! و سعدی، که رقهه منشآتش را به کاغذ زر در اکناف عالم دست به دست می‌برد و عالیجناب فردوسی؛ بزرگ‌نگهبان زبان پارسی که با کاخ برافراشته شاهنامه و فرهنگ ایرانی و اندیشه‌های تمدن‌سازش سند هویت و ملیت ماست. و از شاعران معاصر، شهریار شعر ایران زمین، محمدحسین بهجت تبریزی، برخاسته از دیار خاقانی و نظامی و چهارصد شاعر پارسی‌گوی خفته در مقبره‌الشعراى تبریز، نمایاننده این میراث عظیم است. او حق دارد که روز شعر و ادب فارسی به نامش باشد؛ زیرا که شهریار برخاسته از سرزمینی است که بیش از هشتصدسال است از مراکز مهم شعر و ادب فارسی است و شعر او اصالت رودکی و سادگی زبان خراسان، طراوت سعدی و حافظ و شیرینی سبک عراقی، نازک‌خیالی‌های بیدل و صائب در سبک هندی و غنای نظامی گنجوی و صلابت خاقانی رایکچانم‌اندگی کرده است.

خبراول

توضیحات رئیس صداوسیما درباره بازگشت چهره‌ها

به تلویزیون

رئیس صداوسیما درباره مسائلی مانند انتقال شبکه جام‌جم به فضای اینترنت و سیاست رسانه ملی درخصوص بازگشت چهره‌ها توضیحاتی داده است. به گزارش خبرگزاری تسنیم، پیمان چیلی، رئیس صداوسیما، در پاسخ به پرسش‌هایی درباره فرآیند انتقال شبکه جام‌جم به فضای اینترنت می‌گوید که «ساختارها برای ما مقدس نیستند و به عبارت بهتر در تغییر یا حذف و اضافه شدن ساختارهای جدید تابع اهداف‌مان در تحول محتوایی و رویکردی هستیم. اگر در آن دو حوزه محتوایی و رویکردی دچار نقص، ضعف یا نیازی باشیم، سراغ ساختارها هم خواهیم رفت. در مورد شبکه‌های رسانه ملی اعم از شبکه‌های محلی، ملی و بین‌المللی هم این قاعده جاری است. همچنین در همه ساختارهای پخش نیز این نگاه حاکم است. در واقع هر جا احساس کنیم نیاز به تغییراتی داریم، چه به لحاظ فناوری و چه به لحاظ تغییرات رویکردی و محتوایی حتماً آن تغییر را اعمال خواهیم کرد». رئیس صداوسیما درباره احتمال بازگشت ایرج طهماسب و دیگر سلبریتی‌ها نیز به تلویزیون می‌گوید: «درباره این موضوع خاص همکاران ما مذاکراتی داشته‌اند یا خیلی از تهیه‌کنندگان یا مجریان یا برنامه‌سازانی که علاقه‌مند به استفاده از برندهای شناخته‌شده و همچنین برنامه‌ها، ساختارها و برندهای جدید هستند. در واقع همکاران ما در حوزه سیما در حال مذاکره‌اند.»

چرا یارمهریان

آغاز نمایشگاه بین‌المللی کتاب بغداد

بیست‌وچهارمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب بغداد عصر روز گذشته آغاز به‌کار کرد. به گزارش ایرنا، در این دوره از نمایشگاه بین‌المللی کتاب بغداد، خانه کتاب و ادبیات ایران با معرفی و عرضه ۱۱۰۰ عنوان کتاب در حوزه‌های دین اسلام، ادبیات بزرگسال، ادبیات کودک و نوجوان، کتاب‌های حوزوی و دانشگاهی، آموزش زبان فارسی، دفاع مقدس، کتاب‌های ویژه با موضوع شهیدان حاج قاسم سلیمانی و ابومهدی المهندس و بخش ویژه قرآن کریم برای سومین بار حضور یافته است. ۱۸ ناشر و موسسه فرهنگی ایرانی دیگر نیز در این نمایشگاه کتاب‌های خود را عرضه می‌کنند. گفتنی است بیست‌وچهارمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب بغداد با حضور ناشرانی از کشورهای عراق، ایران، لبنان، مصر، مراکش، سوریه، آمریکا، اردن، امارات متحده عربی، کویت، ترکیه و عربستان تا مهر ۱۴۰۲ میزبان علاقه‌مندان خواهد بود.

کعبه‌چادو

ساخت فصل جدید «زیرخاکی»

فصل جدید سریال «زیرخاکی» ساخته می‌شود. به گزارش ایلنا، ادامه این سریال که تاکنون در سه فصل به کارگردانی جلیل شامان ساخته شده، حالا به عنوان جدیدترین سریال سینما فیلم و در میان دیگر سریال‌هایی که در مراحل مختلف تصویب طرح، فیلمنامه و پیش‌تولید قرار دارند، معرفی شده است. بخشی از این آثار شامل سریال‌هایی می‌شود که یک سابقه چندفصلی دارند و جزو برندهای شاخص تلویزیون محسوب می‌شوند. جلیل سامان که علاوه بر سریال سه بخشی «زیرخاکی» یک‌سه‌گانه درباره تاریخ انقلاب نیز با نام‌های «ارمان تاریکی»، «پروانه» و «نفس» ساخته بود، حالا به‌نظر می‌رسد سری چهارم «زیرخاکی» را برای نوروز آینده روی آنتن خواهد داشت. فقط باید دید طرح و فیلمنامه فصل جدید «زیرخاکی» چه زمانی به سرانجام خواهد رسید و چه بازیگرانی در کنار پژمان جمشیدی و ژاله صامتی حضور خواهند داشت!

چرا پرده‌نقره‌ای

«سرهنگ ثریا» به سینماها می‌آید

جلیل شعبانی، تهیه‌کننده فیلم سینمایی «سرهنگ ثریا» از ارکان این فیلم در نیمه نخست مهرماه سال جاری خبر داد. به گزارش خبرگزاری تسنیم، تهیه‌کننده فیلم سینمایی «سرهنگ ثریا» در این زمینه گفت که طبق برنامه‌ریزی‌های صورت‌گرفته «سرهنگ ثریا» از تاریخ دوازدهم مهرماه سال جاری در سینماهای سراسر کشور ارکان خواهد شد. به گفته تهیه‌کننده این فیلم، «با توجه به موضوع خاصی که فیلم «سرهنگ ثریا» دارد، امیدوارم در زمان ارکان مورد حمایت قرار گیرد، به‌ویژه حمایت‌های تبلیغاتی که لازم است از سوی شهرداری و صداوسیما صورت پذیرد. در واقع از آنجاکه فیلم‌هایی نظیر «سرهنگ ثریا» در زمره آثار مفرح و سرگرم‌کننده به‌شمار نمی‌آیند، باید به‌طور ویژه تبلیغ و حمایت شوند.» گفتنی است که «سرهنگ ثریا» به عنوان اولین ساخته سینمایی لیلی عاج با حضور بازیگرانی چون ژاله صامتی، وحید آقاپور، حمیدرضا محمدی، دبیزاهدی و شهروز آقاپور جلوی دوربین رفته است.

